

svoji volji, ako ni izvedena disciplinska preiskava dokazala njegove krivde.

Prvi odstavek § 88. naj se izpremeni in glasi: »Konec vsakega meseca dostavlja kraljevska banska uprava ministrstvu prosvete predlog za razpored učiteljev za mesta, ki jih je ministrstvo razpisalo prejšnji mesec.«

Drugi odstavek § 99. naj se izpremeni in glasi: »Razpored za učiteljska mesta, razpisana v juniju in juliju, mora biti gotovo najkasneje do 15. avgusta vsakega leta, a premeščeni učitelji morajo biti v novih krajih najkasneje do 25. avgusta.

Najkasneje do 15. julija vsakega leta pa morajo biti na svojih mestih oni, za katere je bil izvršen razpored v teku šolskega leta.

Kot tretji odstavek naj se doda: »Učiteljska mesta se oddajajo komisiji. V to svrhu se ustanove pri kr. banskih upravah in pri ministrstvu prosvete komisije, v katerih ima Jugoslovnsko učiteljsko združenje po dva člana.«

Utemeljitev:

Dosedanji način razpisovanja praznih učiteljskih mest je pokazal v praksi toliko senčnih in slabih posledic za šolo, da je nujno pristopiti k uzakonitvi gornjega predloga.

26. Banski šolski nadzorniki.

Dostavi naj se k § 120. zakona o narodnih šolah nov odstavek: »Istotako se smejo postavljati za banske šolske nadzornike sreski šolski nadzorniki z najmanj 5 letno nadzorniško službo in učitelji narodnih šol z najmanj 20 leti državne službe, ako imajo nadzorniški izpit in so se odlikovali s svojim delom v šoli in na narodnem izobraževanju. Ti imajo prejemke po § 118. zakona o narodnih šolah v zvezi s § 45./3. U. Z. in v zvezi s § 62./24. finančnega zakona za leto 1932./33.

27. Ukinitve zakona o avtentičnem tolmačenju § 110. uradniškega zakona.

Zakon o avtentičnem tolmačenju § 110. uradniškega zakona od 31. marca 1931. preneha veljati. V § 110. uradniškega zakona besede: »Ako to sicer zahtevajo interesi službe, se zamenjajo z besedami: »Nesposobnost kakor tudi nesposobnost uslužbenca za službo mora biti dokazana.«

Utemeljitev:

Zakon o avtentičnem tolmačenju § 110. kaže preveliko ostrino diskrecijske pravice, katere uporaba v praksi je bila neprizanesljiva tudi napram takim učnim osebam, katerih marljivost in neoporečnost v službi in privatnem življenju sta bili vzorni.

Mnogo je učiteljev popolnoma po nedolžnem trpelo zaradi tendencioznih denunciacij. Dasi ravno natančni in odlični v šolskem in izvenšolskem delu, primerni v vsem privatnem življenju, so mnogi zaradi osebnih in kapricioznih nazorov, včasih samo ene osebe v vasi, občutili posledice ostrih predpisov, katerih ukinitve se predlaga.

Obstojanje disciplinske odgovornosti učitelstva, kakor tudi redno ocenjevanje njihovega službenega in izvenšolskega dela, je dovoljna mera in sankcija za vsako eventualno pregreško. Dokazovanje nesposobnosti in tudi nesposobnosti uslužbenca ustreza ideji socialne pravice: nemoralna je obsodba nedolžne osebe.

V današnji družbi so v sodnem zakonodajstvu za uporabo sankcij tudi pri najtežjih kriminalnih prestopkih potrebni dokazi. Predpis, katerega sprememba se predlaga, je enostranski in izključuje vsak dokazni postopek.

Načela pravno urejene države in občutek socialne pravice sta na strani teh razlogov, s katerimi prosimo za ukinitve navedenih predpisov.

28. Popravek predpisa točke 5. § 33. fin. zakona za 1937./38.

V II. odstavku točke 5. § 33. fin. zakona za leto 1937./38. se ukine beseda: »neposredno«.

Utemeljitev:

Po točki 5. § 33. fin. zakona za 1937./38. je čas nacionalnega dela, prebit v verskih prosvetnih avtonomijah in družbi sv. Cirila in Metoda, priznan kot čas aktivne državne službe. Odveč bi bilo govoriti na tem mestu o nacionalnih in patriotskih zaslugah učitelstva, ki je službovalo v teh ustanovah. Po omenjenem zakonskem predpisu se prizna ta čas službovanja pogojno s tem, ako je prestop iz versko-prosvetne službe, torej privatne službe, v državno službo bil neposreden, odnosno brez vsake prekinitve. Z drugimi besedami: ta olajšava velja šele tedaj, ako med versko prosvetno službo in državno službo obstoja popolna kontinuiteta.

Je nekaj učiteljev, ki so službovali na teritoriju, ki je po mirovni pogodbi pripadel kateri od sosednjih držav. Zaradi teh predlagamo popravek. Oni so iz nacionalno idealnih razlogov še nadalje ostali učitelji svojega naroda toliko časa, dokler so jim razmere dopuščale. V našo državno službo so prišli šele tedaj, ko je to moralo biti, ko so bili zaradi nacionalne misije formalno obsojeni na preganjanje.

Pri nas niso mogli biti takoj sprejeti v državno službo, nego so čakali leta in še čakajo. Taki zaslužni nacionalni delavci se ne morejo okoristiti z olajšavo, o kateri se govori in to samo zaradi besede: »neposredno«, odnosno zaradi tega, ker je obstojala prekinitve njihovega službovanja. Zakaj je nastala prekinitve, se da jasno sklepati iz tega, ker so bili preganjani.

29. Novi disciplinski nstoppek za učitelstvo narodnih šol

ne ustreza in naj se uveljavi za učitelstvo docela drug disciplinski postopek določbam uradniškega zakona, ki bo v celoti ustrežal organizaciji prosvetne stroke in bo prilagojen razmeram, v katerih učitelj živi in dela.

† Karel Čapek

Na dan božiča so Čehi izgubili pisatelja svetovnega slovesa. V teh tragičnih dneh težkih preizkušenj je njegova smrt nacionalno rano češkega naroda še bolj odprla. Kajti »Čapek« ugotavlja neki francoski list, »je dvakrat umrl. Umrl je ob rakvi svoje domovine«.

Čapek je bil narodni pripovednik in tvorec ter filozof jasnih misli. Najtežje filozofske misli je znal podati jasno in poljudno. In vsa njegova dela so temeljno izražala eno veliko dobroto: ljubezen do sočloveka. En sam velik nauk je sijal iz vseh njegovih del: Človeštvo ne bo našlo rešitve v blaznem napočenju strojev, temveč v ozdravljenju duš. Velicina duhovne preprostosti, požrtvovanje in ljubezen do malega človeka — to je bila Čapkova velika vera.

A je ta veliki modrijan umrl v času, ko bi njegova domovina najbolj potrebovala njegovih bodrilnih besed. Umrl je tistega dne, ko v ljudeh zazveni v srcih želja po medsebojnem miru.

In istega dne je izšel božični članek, ki je zadnje njegovo delo in ki se glasi kot velika veroizpoved človeka, ki vidi več in vidi dlje ko drugi ljudje.

Takole se glase zadnje Čapkovne besede:

»Ko govorimo o narodih, si pri tem mislimo marsikaj. Je pač tako, da istovetimo deželo in ljudstvo z njegovo politiko, režimom, z vladjo, z javnim mnenjem in kar je še podobnega. Ali nekaj povsem drugega je, nazorno si predstavljati narod. To je povsem nemogoče si predstaviti. Pač pa vstane v naših dušah nenadoma spomin na nekaj, kar smo videli pred časom, ne nekaj slučajnega in brezpomembnega. Zadostuje n. pr. da se spomnimo Anglije — in kaj vstane v našem spomnu, slika ...

Ne vem, kakšna je slika, ki stopi ob tem spomnu pred Vaše oči, in če sploh stopi — jaz si pri tem predstavljam rdečo hišico v Kentu. Nič posebnega ni bilo na njej, ko sem v vlaku sedeč bežal mimo. Od samih dreves obdana, je bila komaj vidna. Star gospod je stal na vrtu in obrezoval z velikimi škarijami živo mejo. Za grmovjem se je mlado dekle vozilo na kolesu. Nič drugega. Še tega ne vem, če je bilo dekle prikupno; stari gospod je bil morda župnik ali upokojenec. Hišica je imela visoke dimnike in bela okna, kakor vse rdeče hišice na Angleškem. To je vse, kar vem. Ali kadar koli nanese razgovor o Angliji, vselej stopi ta slika pred moje oči. Videl sem v Angliji marsikaj znamenitega in zgodovinsko pomembnega, a to zame ni vsa Anglija. Vsa Anglija, resnična, prava Anglija je zame mala, naivna hišica sredi zelenega vrta, stari gospod in mlado dekle. Zakaj ravno to, tega ne znam obrazložiti.

Ali: ako si hočem predstaviti Nemčijo, tedaj se nehoti domisliti stare krčme nekje na Svabskem. Ni moja krivda, če niso to Potsdamska vrata ali vojaška parada. V krčmi nisem nikoli bil, videl sem jo le iz vlaka nekje za Nürnbergom. Mračilo se je že, in krčma se je dvigala kakor cerkev visoko sredi starega, igračkastega mesta, ki se drenja na kup kakor na odprti dlani. Pred krčmo je cvetel španski bezeg in k obokom so se spenjale kamenite stopnice. Skoro smešna je bila dostojanstvenost stare krčme, nekoliko je spominjala na kokljio, ki se praši v vroči kotanji. Da, res je, v Nemčiji sem videl mnogo drugih izrednih reči, bolj nemških bi dejal, mnogo mest, spomenikov, stolnih cerkva ... ali — ob vsem tem je ostal spomin na staro krčmo najjačji.

Francija! Moj spomin nanjo je tale: Cesta v Parizu tik ob robu mesta, tam, kjer teče carinska meja. Tu je še precej gostlin s prenočišči in bencinskih postajališč. Pred neko gostilno, ki nosi na zaščitni platneni strehi napis: »Pri sestanku šoferjev«, stoji težak voz na dveh kolesih. V voz je vprežen počasen skopljenež iz Normandije. V modri suknjič oblečeni kmet s širokim slamnikom na glavi pije iz velikega kozarca lahko belo vino. To je vse! Nič se ne zgodi. Le sonce pripeka in kmet v modrem suknjiču počasi izpije vino. To je Francija. Zakaj, ne vem!

Ali Italija! Najbližja bi morala biti predstava Vesuva ali pinij in podobnega. Nič o tem. V mojem spomnu je vlak. Ropotajoči in škripajoči voz osebnega vlaka iz Orvieto v Rim. Zunaj je že noč in meni nasproti spi delavec. Njegova skuštrava, okrogla glava se ziblje sem ter tja. Nenadoma se Italijan zbudi, glasno zazeha, si z debelimi rokami pomane oči in ti nekaj reče. Ali se spominjaš? Nisi ga razumel in tudi mu nisi preveč zaupal, a on seže počasi v žep in privleče na dan kos v papir zavitega sira. Kakor da se to razume samo po sebi, odreže polovico sira in ti ga ponudi. Je tak običaj tam doli. In odslej ti ostane od vsega spomina na Italijo le žuljeva roka s kosom ovčjega sira ...

In Španija! Pred mojim spominom stoji kavarna ob Puerta del Sol. Ob sosedni mizi sedi črnolasa mati v črni obleki. V naročju drži istotako temnolasega otroka. Na oba gleda oče z nazaj pomaknjnim sombrom na glavi. Ponosno in radostno se smehlja otroku. Tako ali podobno sliko nosijo vsi deli sveta. A nikjer niso žene tako podobne mado-nam, moške bojovnikom in otroci igračam. Ko čitam o Španiji ali ako nanese govor nanjo, ne vidim ne Alhambre ne Alcazarja, temveč le dete v naročju črnolase madone.

Vem, danes je od naroda do naroda strahno daleč. Marsikaj si pri tem mislimo! In pravimo: nikoli, nikoli nikdar ne bomo pozabili, kar je bilo. In kako naj si kaj povemo, ko smo tako daleč drug od drugega?

Pa se spomnimo Anglije in rdeče hišice, gospoda in dekleta. Glej, ali jih nisi hotel pozdraviti: »How do you do?« — Lepo vreme danes, kaj? »Yes, very fine.« Kajne, saj ni bilo težko in tebi je laže pri srcu. Zdaj bi lahko stekel po kamenitih stopnicah stare krčme. Obesil bi klobuk in pozdravil: »Grüß Gott, meine Herren!« Oni bi takoj spoznali, da si tujec, pa bi govorili tiše in od časa do časa bi poškilil nate. A ko bi videli, da obrišeš rob svojega vrčka z namiznim prtom natančno tako kot je pri njih običaj, bi postali zapljujejši in že jih slišim, kako vprašujejo:

Učiteljica v službi svojega naroda

Dne 28. decembra 1938. se je vršil sestanek zadruga »Doma učiteljica« v Učit. tiskarni v Ljubljani ob precejšnji udeležbi tovarišic. Načelnica je poročala o prizadevanju zadruga za pridobitev novih članic in podpornic, o širjenju zanimanja med učiteljicami za naše načrte, kojih uresničenje postaja vsak dan potrebnejše. V debato, ki se je razvila po poročilu, so živahno posegle domala vse navzoče z raznimi umestnimi nasveti. Zadruga jih bo skušala v polni meri upoštevati.

Kot druga točka dnevnega reda se je vršilo predavanje naše priznane predavateljice tov. A. Vodetove: »Učiteljica v službi svojega naroda«. Aktualno, dobro uspelo izvajanje je napravilo globok vtis na zbrane poslušalke in zasluzi, da povzamemo iz njega osnovne misli:

»Ob zaključku tako razgibanega leta in ob vstopu v novo, ki leži pred nami kakor težka negotovost, je potreba, da si položimo obračun o našem delu, ki smo ga dovršili, in se pripravimo za nove naloge, da nadaljujemo, kjer smo prenehali, in začnemo, kjer se do sedaj še nismo udeleževali.

Razvoj gospodarskega in socialnega življenja sta prisilila ženo, da mora posegati tudi v javno življenje. S tem se je sicer dvignil njen položaj, po drugi strani je pa zdaj prisiljena prevzemati nove naloge in nove dolžnosti. Razmere jo silijo, da se mora zanimati za vse pojave javnega življenja, čut soodgovornosti ji narekuje, da skuša sodelovati, zlasti, kjer so prizadeti interesi skupnosti.

Sedanja doba pa nalaga ženi prav posebno važno nalogo. Čuti se mora kot aktiven član svojega naroda in države in mora biti pripravljena, če treba tudi na vsako žrtev, kadar čuti, da je v nevarnosti obstoj naše narodne skupnosti. Njena pomoč je dragocena in nenadomestljiva, posebno v sedanjih nemirnih dneh, ko močnejši narodi, zavedajoč se svoje premoči, brezobzirno odločajo o usodi malih narodov. Žena kot državljanka brez političnih pravic ne more preprečiti stremljenja teh narodov, ki se najočitneje kažejo v gospodarskih panogah. Zato pa ni njena naloga nič manj važna in stopa posebno zdaj v ospredje.

Ivan Kocjančič 60 letnik

Od kod, od kod, gospod? — Iz Prage. — Tako, tako, iz Prage, se čudijo. In eden je med njimi, ki pozna Prago. Pred tridesetimi leti je bil tam. Lepo mesto. In precej ti postane toplo ob srcu.

Ali pa se ustaviš ob kmetu v bližini Pariza. Kmet je ravnokar izpil svoje vino in si obriše z rokami brado. »Ne«, bi mu dejal, »tebi nimam kaj očitati.« In bi ga povabil na kozarec vina.

Tudi bi se — smel nasmechniti španskemu otroku. Njegove resne in svečane oči se zapirajo vate in mati je še bolj podobna mado-ni. Čabalero s klobukom na tilniku te ogovori. Ne razumeš. Nič ne de, da se le otrok ni prestrašil.

Končno moraš vzeti ponujeni sir. »Grazie, grazie«, mrmraš s polnimi usti in ponudiš delavcu cigareto. To je vse! Saj ni treba mnogo besed, da zavlada mir med ljudmi!«

J. Ribičič.

Slovenski ženi in materi priznavajo, da je ona naravna ohranjevalka svojega naroda; le po njej se je obvaroval skozi dolga stoletja, ona mu je dajala vedno novih zdravih sokov, ki so ga krepili, da je mogel kljubovati tuje-mu pritisku in nasilju. To nalogo je izpolnjevala podzavestno pod vplivom zdravega nagona.

Tujec pa postaja čim dalje bolj nevaren in se poslužuje preračunanih metod. Raznarodovanje šibkejših narodov se poskuša po dobro premišljenih načrtih. Sedaj potrebuje naš narod zavednih, zdravih mater, ki bodo smoteno zavestno ustavile prodiranje tujega nasilja. Mati je prva poklicana, da vcepi otroku ljubezen do rodne grude in do svojega jezika. Ona naj mu privzgoji narodni ponos in samozavest, s katero bo ključoval nameram in nakanam pohlepnega tujca. Zavestna odpornost naroda bo zajezila smoteno prodiranje tuje sile.

To pomoč more dati svojemu narodu edino žena in mati, le tako bo mogoče ohraniti zemljo in jezik bodočim rodovom. Preprosto ženo naj pri njeni vzvišeni nalogi podpira izobraženka, predvsem učiteljica-vzgojiteljica. Vzgojiti mora našo ženo, da bo postala narodno zavedna, jo podpirati, ji dajati pobud in smernic. Vzgojno delo materino v družini naj učiteljica v šoli nadaljuje in izpopolnjuje.

Pot do srca preproste žene si mora izobraziti sama priboriti, ne toliko z besedami; z dejanji si bo pridobila njeno zaupanje. Učiteljica na vasi naj se približa kmečki ženi, pokaže naj razumevanje za njene težnje, skuša naj zboljšati socialne in kulturne razmere svoje okolice. Vzgojno delo naj prenese preko sten šolske sobe, njeno socialno in humanitarno udejstvovanje ji bo utiralo pot med narod.

Ako se ji bo posrečilo privedi najširše plasti naših žen do prave narodne zavesti, potem je doprinesla bistveni delež k resničnemu prebujenju našega naroda in k njegovi samoobrambi.«

agitaciji po učiteljskih društvih in stanovskih listih je uspelo prebiti led in konec leta 1922. je štela US že 510 članov, to se pravi, da je tekom prvega leta pod njegovim vodstvom narasla za 292 članov. Toda ta uspeh nikakor ni bil še zadovoljiv in tov. Kocjančič je še nadalje pozival in vabil učiteljstvo, nobene niti najmanjše prilike ni zamudil, da je le pridobil US novega člana. Uspehi njegovega prizadevanja so povsem točno razvidni iz samih števil, kajti že konec 1925. leta je štela Učiteljska samopomoč že 1706, a konec 1930. že 2507, a po zaključku bilance 1938. vsega 2640 članov. Številu članstva primerno se je višala tudi posmrtnina. In da je postala US tako važna učiteljska ustanova, ki sta v njej včlanjeni skoraj dve tretini slovenskega učiteljstva, gre zahvala v prvi vrsti našemu jublantu, tov. Kocjančiču. In sedaj, ko praznuje svoj 60 letni jubilej in ko bi se moral s ponosom ozirati na ta veliki uspeh svojega truda, mora s skrbjo gledati v nedoločno bodočnost te važne učiteljske socialne ustanove, ki je doslej izplačala že 4.601.616 din za 477 smrtnih slučajev. In ta ustanova, ki si je l. 1933. osnovala tudi podporni sklad, iz katerega je doslej prejelo že 420 članov 890.000 din brezobrestnih posojil, naj bi bila uničena samo zaradi neke določbe pravilnika o ustanovah človekoljubnega značaja? Ne! To ne bi bil usoden udarec samo za našega jublanta, marveč za vse učiteljstvo.

Toda Kocjančičevo delo ni bilo omejeno zgolj na US, povsod, kjer se je pokazala potreba, povsod, kjer je potreben njegov nasvet, rad pomaga. Več let je bil v upravnem odboru Učiteljske tiskarne; ko je bilo tov. Mlekužu prepovedano urejanje Učiteljskega tovariša, je prevzel uredništvo našega stanovskega glasila; že od ustanovitve je v odboru Učiteljskega obmorskega doma in tudi sicer vedno sodeluje v učiteljskih ustanovah in kjer koli je pomagal s svojim delom in nasveti, povsod je bilo opažati njegovo preudarno in trezno gledanje na posamezna vprašanja.

K njegovi 60 letnici mu najiskreneje čestitamo in mu ničesar bolj ne želimo, nego to, da bi uspelo obdržati Učiteljsko samopomoč v sedanjih obliki in sedanjem obsegu, da bi mogel tudi v bodoče skrbeti za njen procvit.